Sosyal Bilimler Dergisi / TheJournal of SocialSciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 52, Haziran2021, s. 39-40

ISSN: 2149-0821 DoiNumber:<http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.51551>

Doç. Dr. Ayşegül TURAL

Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, atural@bartin.edu.tr

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ VATAN ALGISI: BİR METAFOR ANALİZİ

Özet

Vatan, insanların kültürel ve sosyal bağlar ile aidiyet hissettikleri önemli bir toprak parçası olarak ifade edilmektedir. Bireylerin vatan kavramı ile ilgili algıları da bu bakımdan oldukça önemlidir. Sosyal bilgiler dersi de vatan kavramına yer veren disiplinler arası bir derstir. Sosyal bilgiler dersinde vatan kavramı, gerek önemi gerekse güncelliği ile dikkat çekmektedir. Metafor ise, bireylerin bir kavram ya da konuya ilişkin algılarını ortaya koyarken başvurdukları benzetimsel ifadeler olarak anlaşılmaktadır. Bu araştırmada, Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatan algılarını metaforlar yoluyla incelemek amaçlanmaktadır. Bu amaç kapsamında 172 sosyal bilgiler öğretmen adayı çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni (Fenomenoloji) ile yürütülürken, veriler ise içerik analizi ile çözümlenerek son şeklini almıştır. Bu açıdan araştırma, betimsel bir çalışmadır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının vatan kavramına ilişkin olarak, 37 geçerli metafor geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatan kavramına ilişkin metafor oluştururken sıklıkla “ev, anne, aile ve toprak” benzetimlerini kullandıkları görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Eğitim, metafor, sosyal bilgiler, vatan.

HOMELAND PERCEPTIONS OF SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES: A METAPHOR ANALYSIS

Abstract

The homeland is expressed as an important piece of land where people feel belonging through cultural and social ties. The perception of individuals regarding the concept of homeland is also very important in this respect. Social studies course is also an interdisciplinary course that gives place to the concept of Homeland. The concept of homeland in social studies class attracts attention because of both importance and currency. Metaphor is understood as simulation expressions that individuals refer while they reveal their perceptions about a concept or subject. In this research, the aim is to prevent homeland perception of social studies teacher candidates by using metaphors. In the concept of this aim, 172 social studies teacher candidates are included in study. While study is carried out with the phenomenology pattern (phenomenology) which is one of the qualitative research methods, data is finalized by content analysis. In this respect, research is a descriptive study. As a result of study about homeland perception of teacher candidates it is gained that 37 valid metaphors are developed. Finally, while social studies teacher candidates form homeland metaphors, it is seen that they use simulations of "home, mother, family and soil" often.

Keywords: Education, metaphor, social studies, homeland.

GİRİŞ

Sosyal bilgiler dersi, mekânsal bağlamda, tarihi, coğrafi ve kültürel yönlerden vatan kavramı üzerine vurgu yaparak, vatanseverliğe dikkat çeken disiplinler arası bir derstir. Dersin içeriğinde, geçmişten günümüze yaşanan tecrübelerden yola çıkarak, vatan kavramı üzerine bireylere bilinç kazandırmak üzerinde durulmaktadır (Sağdıç ve İlhan, 2018: 105). Vatan, bireylerin doğduğu, aidiyet hissettiği, kelime anlamı olarak “yurt” (TDK, 2019; Cambridge Dictionary, 2019) olarak ifade edilen bir toprak parçası; özellikle bireylerin kimliğiyle bağdaştırdığı coğrafi bir unsur olarak düşünülmektedir (Nostrand & Estaville, 1993: 1). Bununla birlikte, çoğunlukla vatan kavramı denildiğinde, bireyin doğup büyüdüğü ve yaşamını sürdürdüğü toprak parçası ifadesi yaygın kullanılmaktadır (Özkan ve Taşkın, 2014: 892). Vatan kavramıyla ilişkili stratejik açıdan, bireylerde vatanseverlik algısını oluşturabilmek ve bu kavramın özünü anlayan toplumlar oluşturabilmek amacıyla, ulusal güvenlik ve geliştirme çalışmalarının bütüncülüğüne ve işbirliğine dikkat çekilmektedir. Bu şekilde vatan bilincinin bireylere kazandırılması vurgulanmaktadır (De Leon, 2016: 3).

Vatan, en temelde insanların tarihi, coğrafî ve kültürel geçmişlerindeki yaşamışlıklar ve tecrübe unsurlarına bağlı şekilde, ortak bir kültür oluşturmayı sağlayan, vatan sevgisini ve bilincini bireylere aşılayan mekânsal bir kavramdır (Gömleksiz ve Öner, 2016: 1412). Vatan, maddi-manevi değeri olan bir toprak parçasıdır. Ancak bir toprak parçası olmanın da ötesinde kültürel bir köprü vazifesiyle, toplumlarda, bireyler arasında milli bir bağ kurarak, milli birlik ve bilinç oluşturan temel bir kavramdır (Çifçi ve Dikmenli, 2016: 853). Alan literatüründe vatan kavramı çoğunlukla “ev” kavramıyla bir tutularak açıklanmış olup; bireylerin doğup büyüdüğü, hayatını

sürdürdüğü alan, yerel ve milli bağlarla bağlı olduğu topraklar olarak öne çıkmaktadır (Kaplan, 2003, 86). Kültürel anlamda taşıdığı önem bakımından üzerinde durulan vatan unsuruyla ilgili olarak ise etkin ve etkili, bilinçli, vatansever bireyler yetişmesi açısından, ülkelerin eğitim ve hükümet politikalarına da işbirliği noktasında dikkat çekilmektedir (Cowen & Gilbert, 2008: 266). Son yıllarda, toplumlarda vatan ile ilişkili olarak, hayatın her alanında, bütün insanlığa hitap edebilen, yaşanan toplumun bir parçası olarak, aitlik duygusunu keşfetmeyi amaçlayan eğitim süreçlerinin desteklenmesi öngörülmektedir (Andreopoulos, 2002: 240).

Vatan kavramının önemi ve her daim güncelliği açısından, farklı sınıf düzeylerinde öğretim programları içerisinde yer verilmesinin gereği üzerinde durulmuştur. Türkiye’de de bu gerekliliğe hitaben öğretim programları revize edilmiş ve programlardaki birey merkezli eğitim vurgusunun yanında, vatan ve vatanseverlik konuları da kavramsal açıdan, içerikte kendine yer bulmuştur. Vatan kavramının kazandırılması amacıyla ders içi ve ders dışı süreçler çerçevesinde etkinliklerin önerildiği Sosyal bilgiler Öğretim Programı’nda, Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı kapsamında, 4., 5., 6. ve 7. Sınıf düzeylerinde, kazanımlar aracılığı ile vatan kavramına yer verilmekte olduğu anlaşılmakta olup, ayrıca kavram olarak vatanseverlik de, kök değerler içinde yer almaktadır. (MEB, 2018).

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “vatan” kavramına ilişkin algıları metaforlar yoluyla incelemeye alınmıştır. Çalışmada yer tutan “metafor” kavramı ise; temel olarak iki yada daha fazla kelimenin anlamsal açıdan mecazi (benzetimsel) ifadeler ile birbiriyle ilişkilendirilmesi olarak ifade edilmektedir (Bulut ve Koca, 2017: 142). Farklı kavramların benzetmelerle birbiriyle ilişkilendirilip, somut hale getirilmesine yardımcı olan metaforlar, kavramlar ve kelimeler arasında anlamlı bir bütünlük oluşturduğundan, bilginin kalıcılığı ve etkililiğini de desteklemektedir (Candan ve Öztaş, 2017: 509). Schull (1990)’a göre, “Nasıl ki bir resim bin kelimeye bedelse bir metafor da bin resme bedel kabul edilebilir” şeklindeki ifadeyle, metafor kavramının hem eğitim süreci içinde hem de insan hayatı içindeki etkilerine dikkat çekilmektedir (Akt. Turan, Yıldırım ve Tıkman, 2016: 218). Bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “vatan” kavramına ilişkin algılarının, geliştirdikleri metaforların kategorik anlamda incelenmesi süreci, vatan kavramına ilişkin ne tür benzetmelerin yapıldığının görülmesi ve bireylerdeki vatan algısı ve bilinci noktasında durumun tespiti açısından önemlidir. Yapılmış olan bu benzetimler ile vatan kavramının sosyal bilgiler dersinde nasıl verilebileceği; vatanseverlik, etkin vatandaşlık, vatan sevgisi ve bilinç kazanmanın, bir süreç olarak nasıl desteklenebileceği açısından, bireylerin algılarını ortaya koymak, eğitim-öğretim süreçlerine destek verebilmek bakımından önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatan kavramına ilişkin algılarının incelendiği bu çalışmada metaforlardan yararlanılmıştır. Bu bağlamda çalışma, betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma süreci boyunca, nitel araştırma yöntemi olgubilim deseninden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler ise son aşamada, içerik analizi ile çözümlenmiştir. Olgubilim desende savunulan fikir, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ya da ayrıntılı bir şekilde farkında olmadığımız olguları daha detaylı şekilde inceleme imkânı bulmaktır (Creswell, 2014: 187; Yıldırım ve Şimşek, 2008: 72).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Batı Karadeniz Bölgesi'ndeki bir devlet üniversitesinin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı'nda eğitimlerine devam eden 174 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmaya katılım sürecinde öğretmen adaylarının gönüllülüğü esası temel alınmıştır. Ancak süreç içerisinde iki öğretmen adayının metafor formu süreçten çıkarılmış ve çalışma 172 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların cinsiyet ve sınıf düzeylerine ilişkin dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Dağılımına İlişkin Değişken Tablosu

Cinsiyet	f	%
Kadın	102	59.0
Erkek	70	41.0
Sınıf Düzeyi		
Birinci sınıf	51	30.0
İkinci sınıf	37	21.0
Üçüncü sınıf	57	33.0
Dördüncü sınıf	27	16.0
TOPLAM	172	100.0

Tablo 1'de görüldüğü gibi katılımcıların 102'si (59%) kadın, 70'i (41%) erkektir. Katılımcıların 51'i (30%) birinci sınıf, 37'si (21%) ikinci sınıf, 57'si (33%) üçüncü sınıf ve 27'si (16%) ise dördüncü sınıf düzeyindedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veriler doküman inceleme yolu ile toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak ise, katılımcıların cinsiyet ve sınıf düzeylerini belirtebilecekleri Kişisel Bilgiler Formu ve vatan kavramına ilişkin metaforik algılarının belirlenmesi amacıyla oluşturulan, Metafor Formu kullanılmıştır. Katılımcıların bu araştırmaya dahil olana kadar, metaforik bir çalışmaya katılıp katılmadıkları bilinmediğinden, 2 farklı kavrama ilişkin metafor örneği, katılımcılar ile örnek olarak paylaşılmıştır. Böylece katılımcıların metafor çalışmasının mantığını kavramalarına yardımcı olunmak istenmiştir. Bu bakımdan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “vatan” kavramına yönelik algılarını, metaforik açıdan belirleyebilmek için “Vatan..... gibidir çünkü” cümlesini içeren formu, 30 dakika içerisinde doldurmaları beklenilmiştir. Öğretmen adaylarının “vatan” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar, araştırmacı tarafından sunulan form aracılığıyla katılımcılardan yazılı olarak alınarak, incelenmiştir. Sonrasında, öğretmen adaylarının vatana ilişkin algılarını, hangi metaforları kullanarak ve ne tür benzetimlerle şekillendirdikleri/ilişkilendirdikleri hakkında bir sınıflamaya gidilmiştir. Sonrasında vatan kavramıyla ilişkilendirilerek, yapılan benzetimlerden yola çıkarak, çeşitli kategoriler oluşturulmuş ve veriler bu kategoriler ışığında yorumlanmıştır. Öğretmen adaylarının vatan kavramına ilişkin oluşturduğu metaforlar, içerik analiziyle aşamalı olarak çözümlenmiş ve sonuçlara ulaşılmıştır. Bu aşamalar şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Verilerin Kodlanması ve Ayıklama Aşaması: Bu aşama, analiz sürecinin ilk aşamasıdır. Katılımcıların geliştirdiği metaforların betimsel analizi yapılmış ve elde edilen veriler tablo

haline getirilmiştir. Oluşturulan tabloda katılımcıların geliştirdikleri metaforların frekans değerlerine yer verilmiştir. Frekanslara ilişkin yüzde dağılımlarına ise nitel bir çalışma olduğu için tabloda yer verilmesine gerek duyulmamıştır. Metafor formları, katılımcıların sınıf-cinsiyet-(araştırmacı tarafından verilen) sıra numaralarına göre sıralanarak numaralandırılmıştır (Örneğin 3E21, 5K39 gibi). Çalışma sürecinde yer alan katılımcı öğretmen adaylarının “vatan” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar derinlemesine incelenmiştir. Daha sonra araştırma amacıyla uyummadığı ve ilgisiz olduğu tespit edilen 2 öğretmen adayının metaforlarını içeren çalışma kağıtları (metafor formu) analiz sürecinden çıkarılmıştır. Çalışmaya dâhil edilmeyen metaforlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Zayıf Olan Metaforlar

Sıra	Kod	Metafor	Ayıklanma Sebebi
1	3K52	Vicdan	İlgisiz
2	1E18	Ev	İlgisiz

İlgisiz metaforların çıkarılması sonrasında çalışmaya geçerli kabul edilen, 172 kişinin geliştirdiği metaforların analizi ile devam edilmiştir.

2. Kategorilerin Oluşturulması: Araştırmanın ikinci aşamasında, vatan kavramına yönelik olarak katılımcıların geliştirdikleri ve çalışmaya dahil edilmesi planlanan metaforik verilerin, konu / içerik uyumu dikkate alınarak gruplanması ve 2 temel kategori oluşturulması gerçekleşmiştir. Oluşturulan kategoriler “Yaşamsal-Toplumsal açıdan, Tarihi-Coğrafi-Bilimsellik açısından” başlıkları altında toplanmıştır.

3.Geçerlik ve Güvenirlik Süreci: Vatan kavramına ilişkin olarak 37 geçerli metaforun geliştirildiği bu çalışmada, araştırma sürecinin etkililiğini artırmak amacıyla, geçerlik ve güvenilirlik çalışması kapsamında, 2 alan uzmanından destek alınmıştır. Süreçte metafor formu aracılığıyla elde edilen veriler, uzman görüşüne sunulmuş ve uzman görüşleri arasındaki uyum incelenmiştir. Karşılaştırmalarda “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği Miles & Huberman’ın (1994: 64) (Güvenirlik= görüş birliği/görüş birliği+görüş ayrılığı) formülünden yararlanılarak, uzman görüşleri arasındaki uyuma bakılmış ve uyum katsayısı 0.95 bulunmuştur.

BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatan kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlara ilişkin elde edilen bulgulara ve analizlere yer verilmiştir.

Vatan kavramına ilişkin metaforlara yönelik bulgular

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatan kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlara yönelik elde edilen bulgular Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının sahip oldukları metaforlar

Sıra	Metafor	f		Sınıf				f
		Kadın	Erkek	1.	2.	3.	4.	
1	Ev	23	12	10	9	11	5	35
2	Anne	16	8	9	3	10	2	24
3	Aile	11	6	8	2	4	3	17
4	Toprak	4	7	1	3	4	3	11
5	Hayat	3	6		3	4	2	9
6	Namus	5	3	1	4		3	8
7	Bayrak	3	3	2	1	1	2	6
8	Yar/sevgili	2	4	3		2	1	6
9	Güneş	3	2	2	2	1		5
10	Aşk/sevda	3	2	1	2	2		5
11	Kalp	3	2			3	2	5
12	Kan	3	2	1		4		5
13	Sığınak	1	2	1			2	3
14	Bahçe	1	2	1		2		3
15	Hazine	3			2	1		3
16	Nefes	2	1			3		3
17	Özgürlük	1	1				2	2
18	Yaşam sevgisi	2		1		1		2
19	Miras		2		1	1		2
20	Maya	1		1				1
21	Cam	1		1				1
22	Tencere		1	1				1
23	Zaman	1		1				1
24	Kimlik	1		1				1
25	Ceviz	1		1				1
26	Gül	1		1				1
27	Özbenlik		1	1				1
28	Meşale	1		1				1
29	Dost	1		1				1
30	Öz yurt		1		1			1
31	Cennet	1			1			1
32	Kılıç		1		1			1
33	Çatı	1			1			1
34	Elmas	1			1			1
35	Dünya	1				1		1
36	Emanet	1				1		1

37	İnsan bedeni	1			1		1	
Toplam		102	70	51	37	57	27	172

Tablo 3 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatan kavramına ilişkin 37 geçerli metafor geliştirdikleri görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının geliştirdikleri metaforlarda en çok *ev* (35), *anne* (24), *aile* (17) ve *toprak* (11) benzetimlerinin tekrarlandığı görülürken; en az ise *emanet*, *miras*, *kimlik* ve *gül* (1) benzetimlerinin tekrar edildiği görülmektedir. Tabloya bakıldığında ev metaforunun 35 defa tekrar edildiği anlaşılmaktadır.

Vatanı eve benzeten öğretmen adaylarından 1K8'e göre:

"Vatan ev gibidir çünkü nasıl bir çocuk evsiz olamazsa bir insan da evsiz olamaz." derken; 3K126'ya göre ise:

"Vatan ev gibidir çünkü nasıl ki evi olmayan insan sokakta kalırsa vatani olmayan insan da korumasız ve dışarda birilerine bağlı olarak kalmıştır."

Vatan ev gibidir benzetiminin yapıldığı örnekte, vatanın tıpkı bir ev gibi insanlar için olmazsa olmaz olduğuna, insanlara aidiyet hissettirdiğine vurgu yapılmaktadır. Vatanı anneye benzeten 24 öğretmen adayından 2K60'a göre:

"Vatan anne gibidir çünkü annemiz bizim var oluşumuz, hayattaki en büyük desteğimizdir. Onsuz hiçbir amacımız kalmaz." derken; 4E156'ya göre ise:

"Vatan anne gibidir çünkü orada kendi yuvandaymış gibi hissedersin. Annen her zaman arkanda olan, yardım eden hayatımızın önemli bir parçasıdır, tıpkı vatan gibi."

Örneklere bakıldığında vatanın anne gibi, anne kucağı gibi güven ve şefkat dolu olduğuna, insanlara destek oluşuna dikkat çekilmektedir. Aile metaforunun 17 defa tekrar edildiği görülmektedir.

Vatanı aileye benzeten 2E62'ye göre:

"Vatan aile gibidir çünkü bizi, geçmişimizi, geleceğimizi oluşturur. Tarihimizi, mirasımızı barındırır." derken; 2K74'e göre:

"Vatan aile gibidir çünkü vatana aileye sahip çıkıldığı gibi sahip çıkılır, korunur." Örneklerden hareketle vatanın aile gibi sağlam ve güven veren yapısı vurgulanmaktadır.

Vatanın toprağa benzetilerek 11 defa tekrarlandığı çalışmada, 2K81'e göre:

"Vatan toprak gibidir çünkü toprak olmazsa yaşayamazsın, vatan olmadan da yaşanılmaz. Vatan şereftir, servettir. Vatanımıza can feda." şeklinde ifade etmiştir. Yine 4E153'e göre ise:

"Vatan toprak gibidir çünkü şehitlerimizin kanıyla sulanmıştır, vazgeçilmezdir." Demiştir. Bu bağlamda vatan ve toprak kavramlarının birbirinden ayrı düşünülemez olduğu, insanların tarihi, coğrafi ve kültürel geçmişleri, yaşanmışlıkları açısından önemli bir değer olarak yerini koruduğuna dikkat çekilmektedir.

Çalışma sürecine dâhil olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının en az tekrar ettikleri metaforlardan (1 defa), vatanın emanet gibi olduğunu söyleyen öğretmen adayı 2E55'e göre:

"Vatan emanet gibidir, çünkü atadan bize emanettir, nasıl ki emanete gözümüz gibi bakıyorsak vatanımıza da bizlere emanet gözüyle bakmamız gerekir." cümlesi yer almaktadır. Örnek

incelendiğinde vatani emanete benzeten öğretmen adayının vatani emanet gibi koruyup kollamanın önemine dikkat çektiği görülmektedir. Vatanın mirasa benzediğini söyleyen öğretmen adayı 3K132'ye göre:

“Vatan miras gibidir çünkü atalarımız onu zor şartlarda kazanmıştır. Uğruna can vermişlerdir. Bu yüzden bize kalan en değerli miras vatanıdır.” Demiştir. Vatanı mirasa benzeten öğretmen adayı vatan kavramının atalarımızdan bize kalan en değerli miras olduğunu ifade etmiştir. Vatanı kimliğe benzeten öğretmen adaylarından 1K5'e göre:

“Vatan kimlik gibidir çünkü vatanını kaybeden kimliğini, benliğini de kaybeder.” Örneğe bakıldığında vatanın insanın kimliği gibi özünü temsil ettiğine vurgu yapılmaktadır.

Vatanı güle benzeten öğretmen adayı 1K28'e göre ise:

“Vatan gül gibidir çünkü vatan solmayan bir gül gibidir ve bizde vatan sevgisi olduktan sonra o gül asla solmaz.” Cümlesiyle benzetimini ifade etmiştir. Örnekten itibaren vatanın gül gibi olduğu ve insanların içindeki vatan sevgisiyle var olduğuna dikkat çekilmektedir.

Vatan kavramına ilişkin metaforların kategorileştirilmesine yönelik bulgular

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatan kavramına yönelik olarak geliştirdikleri metaforlara ilişkin kategoriler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının sahip oldukları metaforlara göre kategoriler

Kategori	Metafor Sayısı	Metaforlar	f
Yaşamsal- toplumsal açıdan	23	Aile (17), Anne (24), Ev (35), Dost (1), Yar(sevgili) (6), Namus (8), Maya (1), Cam (1), Tencere (1), Aşk (sevda) (5), Ceviz (1), Öz benlik(1), Yaşam sevgisi (2), Hayat (9), Cennet (1), Miras (2), Çatı (1), Elmas (1), İnsan bedeni (1), Nefes (3), Kan (5), Emanet (1), Kalp (5)	132
Tarihi-Coğrafi-Bilimsel açıdan	14	Toprak (11), Özgürlük (2), Bayrak (6), Güneş (5), Sığınak (3), Zaman (1), Kimlik (1), Gül (1), Bahçe (3), Hazine (3), Öz yurt (1), Kılıç (1), Dünya (1), Meşale (1)	40
TOPLAM	37		172

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatan kavramına yönelik olarak geliştirdikleri metaforların “yaşamsal - toplumsal açıdan, tarihi-coğrafi-bilimsel açıdan” başlıkları altında kategorileştirildiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının vatan kavramına ilişkin benzetimlerine bakıldığında, “yaşamsal-toplumsal açıdan (132)”, “tarihi-coğrafi-bilimsel açıdan (40)” kategorisinde gruplaştıkları görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatan kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar konu edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatan kavramı ile ilgili 37 geçerli metafor geliştirdikleri görülmektedir. Geliştirilen metaforlara bakıldığında en çok en çok ev (35), anne (24), aile (17) ve toprak (11); en az ise emanet, miras, kimlik ve gül (1) ifadelerinin tekrar edildiği görülmektedir.

Vatan kavramına ilişkin ilköğretim öğrencilerinin metaforik algılarının incelendiği (Özkan ve Taşkın, 2014)'ün çalışmasında vatana ilişkin benzetimler içerisinde en çok aile, anne ve ev metaforlarının vurgulandığı görülmektedir. Bu sonuçlar çerçevesinde araştırmanın, bu çalışmayı desteklediği düşünülmektedir. (Sağdıç ve İlhan, 2018)'in vatan metaforunu araştırdığı çalışmalarında da vatan kavramının en çok ev, aile, anne metaforları ile ilişkilendirildiği çalışma da bu araştırmanın sonuçları ile uyumludur. Ortaokul öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin algılarının incelendiği bir araştırmada da vatan en temelde “toprak” metaforu ile ifade edilmektedir. Bu bağlamda bu araştırma da çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir (Er Türküresin, 2018). (Çatak ve Yıldız, 2018)'in millet kavramına ilişkin metaforları inceledikleri çalışmada da aile kavramı en çok vurgulanan ifade olması bakımından, çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Vatan kavramının anne kavramı ile bütünsel açıdan ilişkisinin incelendiği (Eliuz, 2010)'un çalışması da alandaki bir diğer araştırmadır. Milli bir değer olarak vatanseverlik değerinin vurgulanarak, vatan kavramına değinilen çalışma da sonuçları itibarıyla bu araştırmayı destekler niteliktedir (Yılmaz ve Duman, 2018). Gömleksiz ve Öner (2016)'in vatan kavramına ilişkin metaforları inceledikleri araştırmada, en sık tekrarlanan metaforik benzetimlerde anne ve ev kavramlarının ortaya çıkması, yine alan literatürü açısından önemli olup, bu araştırmayı desteklemektedir.

Sonuç olarak, coğrafi, siyasal, toplumsal ve kültürel açıdan her zaman önemli ve güncel bir kavram olan vatana ilişkin metaforların araştırıldığı bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatan kavramı ile ilgili olarak çok sayıda geçerli metafor geliştirmiş oldukları anlaşılmaktadır (Karabulut, Yılmaz ve Gündüz, 2020). Ayrıca geliştirilen metaforların hem bireysel hem de toplumsal açıdan gelişim sürecini öngörmesi; toplumsal, kültürel, tarihi ve coğrafi unsurlar başta olmak üzere gelişmeyi destekleyici hususlara vurgu yapması açısından, sosyal bilgiler dersine katkı sağlayabilecek önemli benzetimleri içermesi de oldukça önemlidir.

Bu sonuçlara dayanarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Bu araştırma, öğretmen adaylarının vatan kavramına ilişkin metaforlarını ortaya koymayı amaçlayan betimsel bir çalışmadır. İlerleyen yıllarda araştırmacılar tarafından konu ve kapsam genişletilerek, deneysel boyut da eklenerek uygulama tekrarlanabilir.
2. Vatan kavramı, bireylerin vatan bilinci kazanması için önemli bir unsurdur. Bu bakımdan öğretim programlarında, vatan kavramının önemine dikkat çekilmesi önerilmektedir. Tüm ülkelerin öğretim programlarında bu bağlamda vatan kavramı önemli bir kazanım olarak daha derinlemesine vurgulanabilir.
3. Vatan kavramının önemi ve vatana ilişkin benzetimlerden oluşan metaforlara, bu metaforlardan derslerde kazanım sürecinde nasıl yararlanılabileceğine ilişkin olarak hazırlana çalışmalar ve düşünülen yaratıcı fikirler, kongre, sempozyum gibi eğitim ortamlarında derinlemesine tartışılabilir.

Not: Bu çalışma 11 - 13 Ekim 2018 tarihinde 7. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda sunulan bildiriden üretilmiştir

KAYNAKLAR

- Andreopoulos, G. (2002). Human Rights Education And Training For Professionals, *International Review of Education – International Zeitschrift für Erziehungswissenschaft – Revue Internationale de l'Education*, 48, ss. 239–249.
- Bulut, R., Koca, M. K. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Barış Kavramına İlişkin Metaforları. *Turkish Studies*, 12 (18), ss. 139-156.
- Cambridge Dictionary. (2019). Translation of “homeland” - English-Turkish dictionary. *Cambridge Dictionary*. 26.05.2019 tarihinde <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/homeland> adresinden erişildi.
- Candan, S.C., Öztaş, S. (2017). Secondary School Students' Metaphors about the History Concept. *Journal of History Culture and Art Research*, 6 (2), ss. 507-526.
- Cowen, D. & Gilbert, E. (2008). *Citizenship in the “Homeland” Families at War*. (Edited By Deborah Cowen and Emily Gilbert). War, Citizenship, Territory. New York London: Routledge Taylor & Francis Group.
- Creswell, J. W. (2014). *Research Design Qualitative, Quantitative, Mixed Methods Approaches*. (Fourth Edition). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çatak, M., Yıldız, Ç. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Millet Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Turkish History Education Journal*, 7(1), ss. 17-42.
- Çiğçi, T. & Dikmenli, Y. (2016). “Üniversite Öğrencilerinin Vatan Algısı Ve Geçmişe Dönük Değişimi / The Perceptions of University Students Regarding Homeland and Retrospective Change in These Perceptions”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, 11(3), DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9286>, p. 847-860.
- De Leon, R. F. (2016). A Framework for Homeland Strategy: Building Internal Capacity and Broadening Public Safety and Security. 1-15.
- Eliuz, Ü. (2010). Bahtiyar Vahapzade'de Vatan Temi ve Anne İlişkisi. *Erdem*, 57, ss. 64-73.
- Er Türküresin, H. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Vatan Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla Belirlenmesi. *International Journal Of Turkish Education Sciences*, 6 (10), ss. 30-41.
- Gömlüksiz, M.N. & Öner, Ü. (2016). “Ortaokul Öğrencilerinin Vatan Kavramına İlişkin Metaforik Algıları / Metaphorical Perceptions of Secondary School Students Toward the Concept of Homeland”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, 11(2), DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9455>, p. 1409-1420.

- Kaplan, A. (2003). Homeland In securities: Some Reflections on Language and Space. *Radical HistoryReview* 85, 82-93. Duke University Press. Project MUSE.
- Karabulut, B., Yılmaz, M. F., & Gündüz, M. (2020). İlkokul Hayat Bilgisi Dersinde Vatanseverlik Değerinin Etkinliklerle Öğretimi. *Temel Eğitim Dergisi*, 2(2), 34-41.
- MEB. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar*. Ankara.
- Miles, M. B., Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis* (Second Edition). London and New Delhi: Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Nostrand. Richard L. & Estaville. Lawrence E. Jr. (1993) Introduction: The Homeland Concept, *Journal of CulturalGeography*, 13:2, 1-4, DOI: 10.1080/08873639309478384.
- Özkan, R., Taşkın, M. A. (2014). İlköğretim Öğrencilerinin Vatan Olgusuna İlişkin Algılarının Belirlenmesi. *Journal Of History School (Johs)*, 7(XVII),pp. 889-906.
- Sağdıç, M. & İlhan, G. O. (2018). Metaphoric perceptions of social studies teacher candidates on the homeland concept. *International Journal of Geography and Geography Education*, 38, 104-118.
- TDK (2019). Güncel Türkçe Sözlük. <http://tdk.gov.tr> adresinden 26.05.2019 tarihinde erişildi.
- Turan, M., Yıldırım, E., Tıkman, F. (2016). Öğretmen Adaylarının Eğitim Ve Bazı Temel Kavramlara İlişkin Metaforik Algıları. *Nwsaes Education Sciences*, 11 (4), ss. 217-242.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, M., Duman, T. (2018). TRT Çocuk Dergisi'nde Milli Bir Değer Olarak "Vatan – Vatanseverlik" Değeri. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), ss.639-657.